

TEMADAG 2. oktober 2009

Sprogpædagogernes arbejde og
organisering under Folkeskolelovens §4a

Dagens program

- Kl. 9:00 - 9:30 Morgenkaffe**
- Kl. 9:30 - 9:45 Velkomst, gennemgang af dagen og præsentation v. centerleder Maria Ringsmose**
- Kl. 9:45 - 10:30 Folkeskolelovens §4a og udmøntningen, herunder RITO-skemaet i Slagelse Kommune v. Maria Ringsmose og sprogpædagog og koordinator Heidi Clausen**
- Kl. 10:45 - 11:00 *Pause***
- Kl. 11:00 - 12:00 Sprogpædagogernes arbejde i praksis: Screeningsmaterialet "Vis hvad du kan" og "Barnets sprogmappe" v. sprogpædagog og koordinator Heidi Clausen**
- Kl. 12:00 - 12:30 *Nordbycentret inviterer på let frokost og kage***
- Kl. 12:30 - 13:00 Inklusion og eksklusion af tosprogede børn i daginstitutioner v. Maria Ringsmose**
- Kl. 13:00 - 14:00 Gruppediskussion – bud på inkluderende pædagogik**

Folkeskolelovens §4a

Obligatorisk sprogstimulering (folkeskolelovens § 4 a)

Retter sig mod tre- til femårige tosprogede børn. Baggrunden for bestemmelsen er, at en del af de tosprogede børn ikke har udviklet færdigheder i dansk i tilstrækkelig grad til, at de kan få det fulde udbytte af skolens undervisning ved skolestarten.

(1999: fra 4 år, 2003: fra 3 år, 2004: obligatorisk for småbørn efter sagkyndig vurdering)

Tosprogede børn – Undervisningsministeriets definition

§ 4 a, stk. 2: Ved tosprogede børn forstås børn, der har et andet modersmål end dansk, og som først ved kontakt med det omgivende samfund, eventuelt gennem skolens undervisning, lærer dansk.

49% af tosprogede elever der forlader folkeskolen er funktionelle analfabeter (Mejding 2004)

Generelt om tosprogede børn

Variation: At et barn har dansk som andetsprog er ikke ensbetydende med, at det nødvendigvis har behov for særlig støtte til sin andetsprogstilegnelse ud over den selvfølgelig støtte i anerkendelse og synliggørelse af modersmålet og barnets tosproglige kompetencer.

Spredning: Ligeså stor spredning i kompetencer som enkeltsprogede børn: Specifikke tale- og sprogvanskeligheder, sprogsvage/velfungerende hjemmemiljøer

Tosprogede småbørns erfaringer med hvert af sprogene kan være færre end etsprogede børns erfaringer, mens deres samlede sproglige kompetence kan være større.

Generelt om tosprogede børn – fortsat

Dvs. at være tosproget er ikke = at være udsat, idet dét at være tosproget ikke i sig selv resulterer i en afvigende eller forsinket sprogudvikling

Måske er det mere anvendeligt at tale om:

- Etsprogede og monokulturelle børn
- Tosprogede og flerkulturelle børn
- Udsatte etsprogede og monokulturelle børn
- Udsatte tosprogede og flerkulturelle børn

Hvordan håndterer vi dét?

Mere Folkeskolelovens §4a

- "Den pædagogiske opgave er – i samarbejde med forældrene – at støtte tilegnelsen af det danske sprog med respekt for barnets tosprogethed" (UVM, Vejledning 2005 s. 3)

Og hvad betyder det konkret?

- FN's Børnekonvention: Minoritetsbørn har ret til at tale deres eget sprog.
- Et sprog tilegnes ikke på bekostning af et andet.
- Der er transfer-effekt fra modersmål til andetsprog
(Thomsen og Clausen 2009 s. 21)

Iflg. dansk undersøgelse må 27% af dagplejebørn og 10% af børn i daginstitution ikke tale modersmål dér. (A. Nielsen i Thomsen og Clausen, 2009)

Dvs. opgaven går på:

At fokusere på det enkelte tosprogede barn og dets behov

At anerkende det enkelte barn, for dét, som det kommer med –
ellers bliver arbejdet med motivation og læring svær

At se opgaven som noget institutioner, sprogpædagoger og forældre
er fælles om

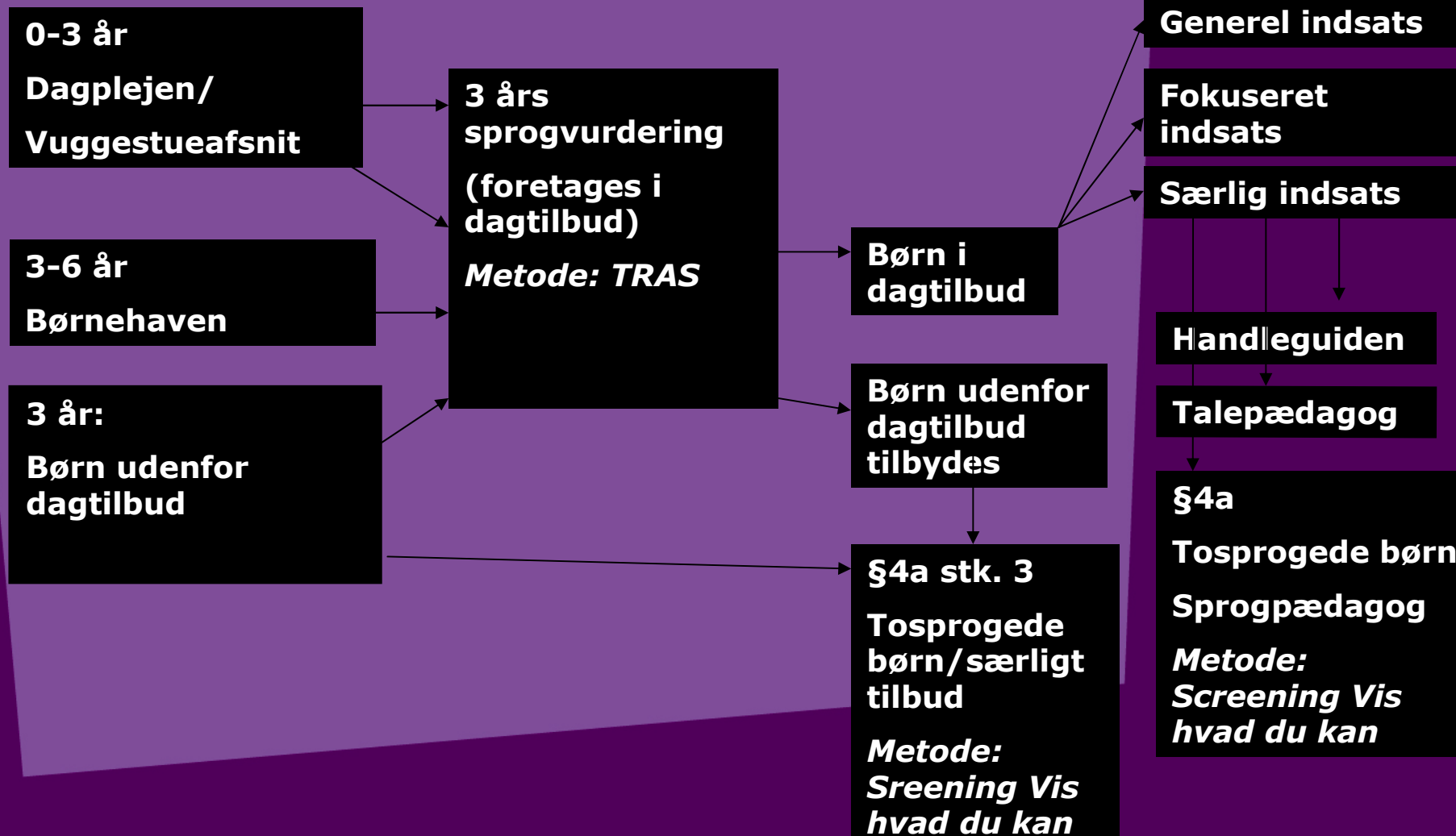
At finde fælles sprog og fodslag, så vi kan se, om det vi gør hver for
sig og fælles, virker.

At have en tydelig arbejdsmetode, der kan rumme alt dette

- *Derfor har §4A arbejdet ændret sig*

Tilbud om sprog-vurdering og -stimulering

§ 4a

Daginstitutioner og sprog-pædagoger

Barn skal modtage sprogstimulering §4a

Daginstitution:
Sprogvurdering af
tosproget barn

Sender RITO-
skema til
koordinator (alle
tosprogede børn)

Fælles vurderes
barnets behov
for §4a tilbud

Hvis behov aftales
omstændigheder
mhb. screening

I eller
udenfor
dag-
tilbud

Skolestart: Børn, der modtager sprogstimulering §4a screenes inden 0102 og overleverer til tosprogskonsulent. Sammenfatninger til institutioner til del af overlevering til skole. Behovet for ekstra sprogstøttetimer i 0.kl. - "supplerende dansk som andetsprog" afleveres til Center for Skole

3 år 4 år 5 år 6 år
Screening "Vis hvad du kan" Barnets sprogmappe

Barn skal ikke modtage sprogstimulering §4a

RITO-skema

Registrerings-, indstillings-, tilladelse- og oplysnings-skema
vedr. tosprogede børn i og udenfor dagtilbud

Dato:

Institutionens navn:	Går barnet i daginstitution (sæt kryds) Ja = Nej =
Barnets navn og cpr.nummer:	
Barnets statsborgerskab og ankomst til Danmark:	
Barnets modersmål:	
Barnets opstart i institution:	
Forældretiladelse indhentet til sprogstimulering (udfyldes kun såfremt dette er relevant):	
Forældretiladelse indhentet til deling af oplysninger i forbindelse med overgang til folkeskolen (udfyldes kun såfremt dette er relevant):	
Resultat af sprogvurdering medfølger (udfyldes hvis barnet er i alderen 2.10-3.4 år):	Ja = Nej =
Navn på medarbejder, der har udarbejdet sprogvurdering:	
Evt. supplerende oplysninger	

Oversigter antal børn i §4a-tilbud forår 2006- efterår 2009 på dagen 5/9

- Forår 2006:261: Gl. Slagelse 17 institutioner
- Efterår 2006: 223-360 løbende, 30 institutioner
- Efterår 2007: 262, 28 institutioner
- Forår 2008:299, 30 institutioner
- Efterår 2008: 291 børn, 31 institutioner
- Forår 2009: 305 børn, 34 institutioner
- Efterår 2009:279, 32 institutioner

Sprogpædagogernes syn på barnets sprog

Psykolingvistisk/kognitivt perspektiv:

Form herunder udpræget fokus på grammatik og udtale og ordforråd

Båret af normalstandarder, hvor pædagogen er fejlfinder, og problemet er i barnet.

Sprogtilegnelsen er noget, der kan trænes isoleret.

Sprog er en enkeltmandspræstation

Kvantitet

Han mangler kompetencer til at kunne drage nytte af den præsenterede læring

Sprogpædagoger kompenserer og støtter barnets ordforråd og grammatik i afgrænsede tidsrum

Kortvarig effekt

Socialt/relationelt perspektiv:

Til fokus på sprogets, funktion, indhold og Barnets mestringsstrategier for at gøre sig forstået

Fælles opmærksomhed omkring barnets udviklingspotentiale
Fejl opfattes som udtryk for barnets hypoteser om andetsproget

Kvaliteten i relationen er stærkt forbundet med sproglig udvikling: *Børn tilegner sig sprog ved at have nogen at tale med og noget at tale om.*

Sprog er situationsbundet

Sprog som fælles anliggende

Kvalitet

*Sprogpædagoger udfører en præventiv indsats i samvær med institutionen omkring planlagte aktiviteter fra begge side
Effekten ved mere end 1 års indsats ses 3-5 år efter*

Et arbejdsredskab, der fokuserer på en nuanceret sprogforståelse, der samtidig sætter konkrete mål for barnets sprogtilegnelse har vi fundet i **“Vis hvad du kan”**.

Undervisningsministeriet, 2007 til sprogscreening af tosprogede småbørn, skolestartere og skoleskiftere.

Herudover er det muligt at dele materialet med institutionen og forældrene og over tid etablere fælles sprog.

Sprogscreening af tosprogede småbørn

“Vis hvad du kan”
indeholder følgende
aldersgrupper 3-årige, 4-5-
årige, skolestartere og helt op
til 10. klasse
**Vejledning, skemaer og
materialer**

I materialet indgår 5 kompetencer til vurdering af barnets samlede sproglige kompetence

1. Samtalekompetence

- Forløb i samtale med barnet, herunder opbygning og brugen af kommunikationsstrategier.
- Tidsmarkering og sætningskobling.

2. Ordforråd

- Produktivt (det som barnet siger) og receptivt (det som barnet forstår, men ikke siger).
- Navneord, udsagnsord, stedord, forholdsord, tillægsord, ental, flertal, mængde og bøjning m.m.

3. Fortællekompetence

- Barnets evne til at fortælle sammenhængende.
- Sætningsbygning, sætningskobling, tidsmarkering, henvisning/reference.

4. Lytteforståelse

- Barnets forståelse af det talte sprog og kan handle derefter.

5. Skriftsprogskompetence

- Tegne færdigheder og senere barnets kendskab til tal og bogstaver.

Vurderingskriterier i "Vis hvad du kan"

"Vis hvad du kan" kategoriserer vurderingen af de 5 kompetencer i følgende fire trin:

Trin 1	Trin 2	Trin 3	Trin 4
Helt begynder på dansk	Usikker sprogbruger på dansk	På vej-sprogbruger på dansk	Sikker sprogbruger på dansk

For at et barn kan udgå fra §4a sprogstimulering skal barnet vurderes på trin 4 i over 50% af opgaverne

- Så vi gentager bare øvelserne igen og igen indtil de kan dem?

Nej, for vi har udviklet en mappe,
hvor vi anvender materialet i form af
løbende evaluering

Her har vi viden fra barnets
sprogvurdering, og vi bruger
øvelserne fra "Vis hvad du kan"
for at undersøge barnets sprog.

LEG-RELATIONER-SAMVÆR

Barnets sprogmappe

Og der foretages en
decideret screening ca.
1/2 år før barnets
skolestart.

Denne mappe tilhører:

Hvad vides om udsatte børn i daginstitutioner

§ 4a

- **Svært belastede institutioner:** Stor del af det pæd. arbejde omhandler familiearbejde. Store krav om rummelighed. Langsigtede pæd. projekter udgår ofte fra hverdagen, idet denne tilrettelægges ud fra børnenes behov. Ofte er der tale om dobbeltbelastning: Antallet af udsatte og graden af udsathed.
- **Mellem-belastede institutioner:** Der tages højde for børnegruppen, men princippet "den pædagogiske retfærdighedssans" er fremherskende og har indflydelse på indsatsen. Ofte er der tale om periodevis udsathed, som følger særlige omstændigheder
--- Stor fokus på gråzonebørn
- **Mildt belastede institutioner:** Tendens til at udsatte børn her modtager mere hjælp, idet institutioner tildeles samme ressourcer. Hverdagen tilrettelægges ikke ud fra hensynet til udsatte børn.
--- Lille fokus på gråzonebørn
(Niels Ploug: "Socialt udsatte børn. Identifikation, viden og handlemuligheder i daginstitutioner", SFI 2007. 4 undersøgelser til grund.)
- Danske undersøgelser viser, at pædagoger grundet erfaring kan bedømme et barns udsathed og typen heraf men mangler redskaber og tid til at kunne støtte barnets udvikling (Jensen 2008)

Hvordan kan børnehaven gøre en forskel?

Der er i høj grad sammenfald mellem hvad udsatte tosprogede og flerkulturelle børn og udsatte etsprogede monokulturelle børn har brug for – DOG er de udsatte tosprogede og flerkulturelle børn dobbelt udsatte.

- 1) Gode normeringer og små gruppestørrelser – mere tid til det enkelte barn
- 2) Gode og tætte relationer mellem pædagog og barn

Endvidere taler alt for, at tidlig institutionsstart har en betydning (men daginstitutioner der ikke tilbyder et læringsfremmende miljø påvirker barnets udvikling negativt)

Endvidere taler alt for, at sprogpædagogikken skal integreres i det daglige arbejde med respekt for det børn og forældre kommer med.

At strukturerede aktiviteter med voksenindblanding virker langt bedre end fri leg, idet disse børn ikke har samme deltagelseschancer i den.

I undersøgelse fra 2008 påpeges, at de socialt og sprogligt udsatte børn er koncentreret i 20% af institutionerne (Jensen 2008 i Thomsen og Clausen, 2009).

Dette taler for: Spredning eller opnormering af visse typer institutioner.

Normeringen giver i sig selv ikke bedre kvalitet, men en lav giver mindre tid til det enkelte barn:

Her må sondres mellem:

Strukturkvalitet

Normering

Gruppestørrelser

Fysiske, æstetiske rammer

Målrettede materialer

Proceskvalitet

Barnets oplevelse af dagtilbud

Grad af interaktion

Graden af stimulerende og differentierede materialer

Evne til at skabe tryghed

At barnet kommer i daginstitution sikrer IKKE i sig selv barnets sprogtilegnelse

Specielt om tosprogede børns dagligdag i daginstitution

§ 4a

- Charlotte Palludan "Børnehaven gør en forskel", DPU 2008

Ulighed og dominans genskabes i børnehaven, idet de majoritetsbørn, der i forvejen kender kunsten at samtale tildeles en plads at tale fra, medens minoritetsbørnene skal kæmpe for at få adgang til anerkendelse og respekt.

- **Undervisningstone og udvekslingstone**
- **Undervisnings-mindede og samtale-partnere**
- De professionelles forventninger: Kan have for lave forventninger til det tosprogede barns sprogtiltagelse – DK er etsproget land. Et forsimplet sprog, dansk light anvendes

Aktiviteter, der er specielt anvendelige

- Jo højere frekvens af fælles opmærksomhedssituationer barnet oplever i sin hverdag jo hurtigere og bedre vokser barnets sprogforståelse og egenproduktion af ord (Tomasello, 2008)
- Mesterlæreprincippet: Barn på sidelinjen mens voksen udfører handling, hvorefter barn gradvis overtager flere og flere aspekter af handlingen. Barnets forudsætninger styrkes, bl.a. mulighed for imitation, gentagelse og feedback fra betydningsfulde voksne.

Modsat den kognitive metode, viden fra voksen til barn

- Koblinger mellem pædagogisk læreplan og sprogstimulering

Hvad gør i, når i modtager et tosproget barn?
Hvad virker godt for barnets sprogindlæring?

- Drøft med hinanden ved bordene.

Litteratur

- Peter Ø. Andersen: "Pædagogens praksis"
- Eva Gulløv: "Socialisering i børnehaven" i Pædagogiske praktikker red. Søren Gytz Olesen, PUC 2000
- Charlotte Palludan "Børnehaven gør en forskel", DPU 2008.
- Niels Ploug: "Socialt udsatte børn. Identifikation, viden og handlemuligheder i daginstitutioner", SFI 2007.
- Salling, Lotte (red.): "I begyndelsen er sproget – antologi om børns sprogudvikling", Dafolo 2009.
- Thomsen, Pia og Marit Carolin Clausen (2009) "Når sprog bliver til handling- En forskningsopsamlilng om den social-kognitive og sproglige udvikling hos udsatte børn med et- eller fler-sproget baggrund", Syddansk Univeristet.
- Vejledning om obligatorisk sprogstimulering af tosprogede småbørn - Folkeskoleloven § 4 a" Undervisningsministeriet 2005.